

ocular al unor evenimente memorabile din istoria regalității victoriene din perioada 1879-1900.

Mirela Tîrnă

Cristian Andrei Scăiceanu, *Istoria mișcării filatelice din România*, Colecția Patrimoniul Cultural, Bucharest, Oscar Print, 2011, 660 p.

În 2011, la Editura Oscar Print a apărut lucrarea lui Cristian Andrei Scăiceanu, *Istoria Mișcării Filatelice din România*. Pasiune sau disciplină auxiliară a istoriei, filatelia este un domeniu extrem de complex, cu implicații economice, culturale și de propagandă politică, pe care autorul le tratează științific într-un proiect doctoral finalizat prin publicarea acestei lucrări inedite.

Lucrarea are 660 de pagini și este structurată în 11 capitole, însoțite de concluzii, rezumate în limbile engleză, franceză și germană, considerațiile acad. Ionel Haiduc și profesorilor universitari Ioan Bulei și Ion Calafeteanu, glosar de termeni filatelici, bibliografie și indici de nume, anexe. La baza documentării stau numeroase surse de arhivă din Arhivele Naționale ale României, Arhivele CNSAS, Arhiva Muzeului Național de Artă a României, Arhiva Muzeului Național Filatelic, Arhivele Militare. Se adaugă numeroase cataloage, dicționare, enciclopedii, lucrări generale, dar și de specialitate (filatelice). Mai mult decât atât, autorul preia amintiri de la cei implicați în mișcarea filatelică, cum ar fi Titus Orădean, Teodor Melnic, Gilda Roșca, Octavian Iliescu sau istoricul de artă Petre Oprea. Așa cum remarcă Ion Bulei “Numărul filateliștilor nu e mare (proporțional e scăzut față de al țărilor din Apusul și Centrul Europei). Lipsa numărului e compensată adeseori de calitatea celor existenți. Dacă ar fi să considerăm valoarea regelui Carol al II-lea după colecția sa filatelică, suveranul interbelic ar fi un rege mare, nu controversat cum e și un detestat așa cum era în 1940 când el abdică în zgomotul căderii granițelor țării” (p. 604).

În capitolul I, intitulat *Geneza filateliei*, autorul face o incursiune în trecutul mărcilor poștale, ale căror începuturi datează din 1840, când în Anglia reginei Victoria s-a pus în circulație prima marcă poștală din lume. Ea avea valoarea nominală de un penny și era tipărită în culoarea neagră, de unde și numele de *Penny Black*. În România, primele timbre au apărut în 1858 și erau imprimate manual, celebrele “Cap de Bour”. Apariția timbrului a creat și o nouă pasiune, aceea a colecționării mărcilor poștale. Georges Herpin a utilizat în 1864 pentru prima dată termenul de *philatelie*. Treptat, pe măsura înmulțirii mărcilor poștale a apărut și dorința de a le strânge sau colecționa. Apoi, de la colecționarii individuali s-a ajuns la asociații, cluburi, expoziții, muzee, federații, prezentate pe larg de autor.

Capitolul II se referă la *Originea filateliei în România*, iar autorul subliniază că introducerea filateliei în România s-a făcut pe filieră franceză și germană și foarte mult a contat comerțul filatelic și cei care l-au practicat, precum librării Ioniță Pleșea din Craiova, Elias Șaraga din Iași sau M. Alcalay din București (p. 49).

Capitolul III, *Dezvoltarea filateliei în România* este foarte amplu și, ca atare, autorul l-a împărțit pe 8 subcapitole: *Filatelia, o pasiune prin excelență individuală; Înființarea primei asociații filatelice din România; Societățile filatelice până la primul război mondial; Activitatea organizațiilor filatelice în perioada interbelică; Renașterea*

asociațiilor filatelice după război; Organizațiile filatelice în perioada 1948-1958; Activitatea filatelică între 1959 și 1989; Activitatea filatelică după 1990.

În capitolul IV, *Mari filатели din România*, autorul îi prezintă pe cei mai importanți colecționari începând cu Dimitrie C. Butculescu, fondator al primei asociații filatelice din România, și Constantin M. Moroiu, care a realizat prima publicație filatelică, "Timbrophilu", la 1881 și a inițiat prima societate filatelică de la noi. Interesant este și faptul că autorul îi menționează și pe străinii care au colecționat mărci poștale românești: încă din secolul al XIX-lea, Thomas Keay Tapling și-a donat colecția de mărci clasice românești la British Museum, astăzi găsindu-se la National Library, în Londra. Regele Faruk al Egiptului (1936-1965) a avut în colecția sa multe rarități mondiale, printre care și scrisori francate cu mărcile "Cap de Bour". Fritz Heimbuchler din Germania este recunoscut ca cel mai mare specialist al mărcilor "Cap de Bour" pe plan mondial. Din 1972 este conducătorul grupării filatelice "Arge Rumänien" din Germania. De asemenea, Cristian Scăiceanu remarcă și faptul că astăzi numărul filateliștilor străini care colecționează în România este mult diminuat și îi menționează pe cei care au participat la Expoziția mondială EFIRO 2008 de la București (p. 140-141).

Capitolul V se referă la *Confiscarea colecției filatelice a baronului von Witzleben*. Job Wilhelm von Witzleben (1880-1960) a fost numit în 1923 director al sucursalei bucureștene Dresdner Bank, care se va transforma în 1929 în Societatea Bancară Română S.A. Se pare că a venit în România încă din 1917, deoarece prezența sa a fost semnalată la conducerea Băncii Naționale a României. După al Doilea război mondial, baronul Witzleben a fost internat ca urmare a faptului că era german. El deținea o importantă colecție de mărci poștale, care se pare că a fost confiscată de sovietici, dar netrecută în listele oficiale de bunuri predate către URSS. Autorul anexează la acest capitol inventarul colecției filatelice a baronului Witzleben, aflată la 1 aprilie 1944 în Tezaurul Societății Bancare Române (p. 162-220).

Capitolul VI se referă la *Pasiunea pentru filatelie a regelui Carol al II-lea* și are zece subtitluri și anexe. Pasiunea lui Carol al II-lea pentru colecționarea mărcilor poștale s-a manifestat din copilărie și l-a însoțit toată viața, având drept exemplu pe tatăl său, regele Ferdinand. Autorul a fotosit pentru documentare la acest capitol materiale din Arhivele Naționale, fondurile Casa Regală. Principele Carol, Casa Regală. Carol Caraiman, Regina Maria. Personale, Casa Regală. Carol al II-lea, dar și Memoriile lui Eugeniu Arthur Buhman (funcționar și apoi șef al Poștei Române, dar și secretar particular al regelui Carol al II-lea), cel care a inventariat colecția de timbre a lui Ferdinand.*

După opinia autorului, "[...] Carol al II-lea a fost cel mai mare colecționar de mărci poștale din România, colecția lui de timbre ajunsese spre sfârșitul domniei sale să fie considerată una din cele mai mari existente în lume" (p. 236). Din păcate, cea mai mare parte a colecției a fost vândută de Carol încă din timpul vieții, iar despre colecția de timbre românești ipotezele sunt neclare și nici autorul nu se hazardează a da o informație sigură.

În capitolul VII este tratat *Fenomenul expozițional în filatelie*. În România, prima expoziție filatelică se consideră că s-a desfășurat în 1891, pe atunci existând obiceiul ca participanții să prezinte diverse materiale filatelice, de la o serie de timbre la colecții întregi. De o expoziție în adevăratul sens al cuvântului putem vorbi abia în 1920, când la Timișoara s-a organizat o expoziție filatelică ce a avut un catalog tipărit și un caracter competitiv, un juriu acordând distincții. De aici a urmat o serie de alte expoziții,

care au beneficiat de interesul sau patronajul Casei Regale, având în vedere pasiunea pentru filatelie a Regelui Ferdinand și a Principelui Carol. În 1932, când pe tronul României se afla regele Carol al II-lea, a avut loc la București cea mai mare expoziție filatelică românească de până la acea dată.

După 1948 s-a organizat o serie de expoziții filatelice cu un pronunțat caracter propagandistic, la fel și cele organizate în toate țările aflate sub influență sovietică. Treptat, marile colecții interbelice nu au mai fost expuse, ele dispărând odată cu posesorii lor.

Tradiția denumirii EFIRO, de la Expoziția Filatelică Română, folosită pentru prima dată în 1932, a fost reluată în 1998, când s-a organizat EFIRO 1998 și unde au expus 237 de colecționari (p. 397).

Cea mai mare expoziție filatelică organizată în România și pe care autorul o descrie a fost Expoziția filatelică mondială EFIRO 2008 (p. 398-400).

De asemenea, Cristian Scăiceanu subliniază că expozițiile filatelice sunt, în general, competitive, dar “În România, din păcate, calitatea jurizării exponatelor filatelice nu s-a ridicat la nivelul la care această activitate a ajuns în Europa. Așa se explică de ce unele colecții ce primeau în mod curent medalia de aur la expozițiile organizate în țară nu reușeau niciodată să depășească nivelul medaliei de argint în străinătate. Expozițiile au fost prezentate în presa filatelică, în general, în stilul triumfalist, insistându-se pe numărul mare de medalii superioare, de aur și vermeil, acordate de juriu. Cum aceste medalii rareori au fost confirmate la expozițiile internaționale, rezultă că aprecierile juriilor au fost eronate” (p. 402).

O altă chestiune delicată pe care autorul o abordează este cea a lipsei asigurărilor colecțiilor care participă la diversele expoziții, colecționarii nefiind obișnuiți să își asigure individual colecțiile.

Capitolul VIII aduce în atenție *Comerțul filatelic*, deoarece nu poate exista colecționarea de mărci poștale fără existența comercianților de timbre și nici a acestora fără colecționari. Autorul marchează lungul și sinuosul drum al accesului comercianților de mărci poștale la expozițiile filatelice. În România, comercianții de mărci poștale erau cu precădere evrei: Elias Șaraga, Samuel Lupovici, Heinrich Bimbach, Wilhelm Nathansohn, S. Kislinger, Marcu Martin. La București exista o Bursă a colecționarilor de mărci poștale, care-și avea sediul la cafeneaua “Schreiber” și unde la începutul anului 1891 timbrele românești erau foarte căutate, mai ales cele emise cu efigia domnitorului Al. I. Cuza.

Autorul prezintă pe larg și modul în care Banca Națională a României s-a implicat în controlul ieșirii din țară a mărcilor poștale, asimilându-le pe acestea cu moneda națională a României (p. 425-428). În perioada comunistă, guvernul a naționalizat comerțul filatelic, iar emiterea de timbre a fost reglementată printr-un decret al prezidiului MAN din 1949, prin care aceasta era monopol exclusiv al statului. După 1990, comerțul filatelic nu s-a dezvoltat cum era poate de așteptat, licitațiile filatelice fiind o raritate în România.

Foarte interesant este capitolul IX și se referă la *Filatelia sub supravegherea serviciilor secrete*. Primul document depistat de autor în ANR, fondul Președinția Consiliului de Miniștri. Serviciul Special de Informații (1920-1949) și care atestă supravegherea unei asociații filatelice bucureștene este un raport al Prefecturii Poliției Capitalei din 7 mai 1943. Raportul constată în cercurile filatelice bucureștene o abundență de mărci poștale sovietice, fapt considerat un mijloc de propagandă bolșevică,

deoarece pe ele apărea emblema comunistă – secera și ciocanul. Comerțul cu timbre rusești sau sovietice a intrat și în atenția Serviciului Special de Informații (SSI).

Mai târziu, după schimbarea regimului politic și înființarea Securității, filatelia avea să devină un obiectiv important în atenția noii structuri informative și represive. În susținerea acestei constatări, autorul prezintă documente din Arhiva CNSAS, care atestă urmărirea filateliștilor, legăturile lor cu străinătatea, cei care dețineau materiale filatelice prohibite sau literatură occidentală, supravegherea expozițiilor filatelice etc.

De asemenea, filatelia a fost utilizată în propaganda politică extrem de constant și durabil încă din veacul al XIX-lea. Cristian Scăiceanu rezervă acestui aspect capitolul XI din lucrarea sa, intitulat *Mărcile poștale, mijloace eficiente de propagandă*. Mărcile “Cap de Bour” apărute în 1858 au fost primele timbre de propagandă din România menite să promoveze ideea națională în preajma Unirii Principatelor. De altfel, orice moment politic este însoțit de o emisie monetară, menită să îl justifice la nivel propagandistic: intrarea Cadrilaterului în componența statului român (1913), Primul Război Mondial, sărbătorirea anilor de domnie ai regilor României, promulgarea Constituției lui Carol al II-lea din 1938, mișcarea legionară, cel de al Doilea război mondial.

Apogeul propagandei prin intermediul mărcilor poștale este atins în perioada comunistă, iar autorul face o analiză detaliată și foarte documentată a acestui fenomen.

Într-un ultim capitol, autorul se ocupă de *Artiștii plastici realizatori de mărci poștale*. Un aspect pe care autorul îl subliniază pe parcursul acestui capitol este acela că artiștii care au machetat mărci poștale au rămas cumva într-un con de umbră. Cristian Scăiceanu aduce în prim plan activitatea unora din cei mai importanți machetatori: Ludovic Bassarab, Octav Roguski, Dimitrie Știubei, Șerban Zainea, Ion Dumitrana, Harald Meschendorfer.

În concluzie, apreciem lucrarea de față și o recomandăm spre lectură chiar și nespecialiștilor, discursul nefiind unul tehnicizat excesiv.

Mirela Tîrnă

Ștefania Ciubotaru, *Viața cotidiană la curtea regală a României (1914-1947)*, Bucharest, Cartex, 2011

Universul vieții private a intrat în atenția istoricilor ca domeniu de investigație începând cu lansarea ambițiosului proiect al Școlii de la Annales, în anul 1929, potrivit căruia “istoria trebuie să fie problematică și să se ocupe de oameni”¹. Noua istorie, opusă celei evenimentiale, și-a propus să surprindă mentalitățile și să reconstituie diferitele ipostaze ale vieții cotidiene, un univers atât de complex și de profund prin multitudinea de aspecte pe care le reunește.

După modelul francez, istoricii români ai ultimilor 20 de ani, au abordat istoria vieții private în nenumărate studii și lucrări științifice ca o compensație la abundența de lucrări strict pe domeniul politic. Este drept că și sursele au permis folosirea lor în această direcție, dar și noile curente istoriografice, ajunse la noi cu un decalaj de timp justificat. Mai mult decât atât, au existat subiecte despre care nu s-a scris absolut deloc înainte de

¹ Al. Dușu, *Dimensiunea umană a istoriei. Direcții în istoria mentalităților*, București, 1986, p. 3.